

ΚΡΙΤΙΚΗ

Της **ΛΙΝΑΣ ΠΑΝΤΑΛΕΩΝ**

Θρύψαλα μνήμης

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΒΑΝΟΖΗΣ
Το χαρτόκουτο
 εκδ. Πατάκη, σελ. 130

Τελειώνοντας κανείς το βιβλίο του Κώστα Καβανόζη, εντυπωσιάζεται ετεροχρονισμένα από την ευθυβολία του τίτλου. Όπως ενθύμια χαμένων στιγμών στοιβάζονται σε ένα χαρτόκουτο, μπλεγμένα το ένα με το άλλο, έτσι σωριάζονται και οι φράσεις του Καβανόζη στις σελίδες προκειμένου να αντιπαλέψουν το πέρασμα του χρόνου. Οι μακροπερίοδες προτάσεις επιχειρούν να διαφυλάξουν έναν μύχιο θησαυρό κατακερματισμένο σε θρύμματα μνήμης, σε ετερόκλητα αντικείμενα, που η ευτέλειά τους έρχεται σε αντίστιξη με το συναισθηματικό βάρος, που ενθυλακώνουν. Ο λόγος κυλάει στο χαρτί σκόρπιος, αναποδογυρισμένος και άναρχος συντακτικά, σαν να κουβαριάζει τα ρέλια προ καιρού ξεφτισμένων αφηγήσεων.

Τα πρώιμα ειδύλλια και τα εφηβικά ανασκίρτηματα του σεξουαλικού ενστικτού κατέχουν περίοπτη θέση στο χαρτόκουτο. Ο αφηγητής τα αναπολεί υπό την πίεση του εύτακτου παρόντος, όπου η αλλοτινή αναστάτωση των βουλιμικών πόθων έχει ολοσχερώς σαρωθεί από την επικυριαρχία της Εύας, που μοιάζει να θέλει να τον εκδιώξει οριστικά από τον φασματικό παράδεισο της νοσταλγίας. Το ίχνος της στο χαρτόκουτο δεν είναι παρά ένα θρύψαλο από κρύσταλλο.

Παράλληλα, το αίσθημα της απώλειας και της εξορίας, απότοκο κάθε αναπόλησης, επιδεινώνεται από την απουσία αγαπημένων προσώπων, όπως ο πατέρας. Σε μία από τις ομορφότερες ιστορίες του βιβλίου η πατρική φιγούρα προβάλλει καταυγασμένη από τις φλόγες σε ένα θερισμένο χωράφι. Το σώμα του φάνταζε

μετέωρο και άυλο, «του αέρα πλάσμα και της φωτιάς», «πάνω στο χώμα το μαυρισμένο λες δεν πατούσε. Και σταγόνα σταγόνα στις στάχτες όμως και στα αποκαϊδία θα έσταζε».

Ο διάτορος λυρισμός της γλώσσας σημειώνει τις πιο εκπληκτικές επιδόσεις σε πέντε πεζά με πλαγιογράμματη γραφή, τα οποία αποτυπώνουν σιβυλλικά την αγωνία για τον χρόνο και τους βραδύκαυστους αφανισμούς, που μεθοδεύει. Εδώ δεσπόζει η διάπλη φωτός και σκότους, που εμπνέει γοητευτικές εικόνες, σκηνοθετημένες με διάθεση εμφανώς ποιητική. Μια σταγόνα φως στάζει αίφνης μέσα σε ένα σκοτεινό δωμάτιο, τρικυμίζοντας με μαύρα κύματα τους τοίχους, «κι ίσαμε τις γωνίες ρυτιδώνεται τότε η σκοτεινιά στο δωμάτιο», μέχρι που η πύρινη μπάλα πυρπολεί τα σπλάχνα του σκοταδιού και όλα γίνονται στάχτη. «Κι ούτε σκοτάδι θα είναι εκεί άλλο πα, ούτε φως». Σε ένα άλλο δωμάτιο ο αφηγητής μπροστά στον καθρέφτη σαγηνεύεται από το είδωλό του, εξωραϊσμένο από λοξές ακτίνες φωτός, που επιστρακίζονταν από το γυαλί στο πρόσωπό του. Το ίδιο φωτοβόλος, όσο εκείνη την ονειρική στιγμή, που ξιφομαχούσαν γύρω του οι ακτίνες, ήταν και όταν ένα συρμάτινο στεφάνι, λαμπαδιασμένο από αναστάσιμο φως, έκλεινε μέσα του ολόλαμπρη τη μορφή του.

Ιδιαίτερη γοητεία διαθέτουν επίσης ο «Μπελάς» και τα «Παλαμάκια», που συγκαταλέγονται στα πέντε λυρικότροπα πεζά. Εδώ οι εμμονικές φοβίες του αφηγητή οξύνονται στον ακατά-

σχετο τρόπο ενός εφιάλτη. Στο πρώτο, ένας ιλιγγιώδης αντικατοπτρισμός τον καταβυθίζει στη φρεναπάτη μιας οδυνηρής σύγκυσης, ενώ στο δεύτερο πνίγεται μέσα σε ένα δωμάτιο γεμάτο σύννεφα, που γίνονται καταιγίδα. Όσο εκείνος βουλιάζει στον πάτο του δωματίου, η γυναίκα, που καταχειροκροτεί τον πνιγμό του, ανυψώνεται μέχρι που χάνεται μέσα στον συννεφιασμένο θόλο. Το ενήλικο βλέμμα φέρει

τα συντρίμια του χρόνου σαν φυλαχτά για τον χρόνο που έρχεται. Ενθυμούμενος την αρχαία πινακίδα με τα ακατανόητα σημάδια, που είχε βρεθεί σε έναν τόπο ξεχωριστό στην επικράτεια της παιδικότητάς του, ο αφηγητής συλλογίζεται πως η γραφή είναι στην ουσία «μια σειρά συμβόλων που μεταδίδει ένα μήνυμα». Ενα μήνυμα ερμηνεπτικό και επτασφράγιστο εσωκλείουν τα αντικείμενα που σκορπίζονται στα είκοσι τρία «κεφάλαια» του βιβλίου. Κεφάλαια και όχι ιστορίες, ώστε να υποσημανθούν οι συγγέ-

νιες που συνεχούν αυτή την αφηγηματοποιημένη αποδελτίωση του βιωμένου χρόνου. Εχω, ωστόσο, μια ένσταση όσον αφορά τη γλώσσα. Το ιδιάζον, ανεστραμμένο συντακτικό, χαρακτηριστικό της υφολογίας του Καβανόζη, ενώ συνάδει με τις ποιητικές εκφάνσεις του λόγου, δείχνει απρόσφορο όταν επιβάλλεται σε όλα ανεξαιρέτως τα πεζά, ιδίως τα πιο αδύναμα. Η γλωσσική επιτήδευση αντι να αντισταθμίζει την ισχύνητα του περιεχομένου, την υπερτονίζει. Το ύφος είναι σημαντικό, αρκεί να μη γίνεται εκβιαστικό.

